

بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی در بین دانش آموزان متوسطه‌ی شهرستان اشنویه

دکتر محمود علمی^۱

رسول خوشرو^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۸/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۱۹

چکیده

سرمایه‌ی اجتماعی نقش مؤثری در کاهش هزینه‌ی فعالیت‌ها و موفقیت افراد در دست یابی به اهداف خود دارد. سرمایه‌ی اجتماعی به دلیل ماهیت و محتوایی که دارد تقریباً با تمامی موضوعات و مسایل مطرح در حوزه‌ی انسانی و اجتماعی، از جمله حوزه‌ی انحرافات اجتماعی و به خصوص وندالیسم ارتباط پیدا می‌کند. با توجه به این تأثیرهای متقابل و از آن جایی که بیشتر مسایل اجتماعی برآمده از روابط اجتماعی هستند، هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی با بهره‌گیری از نظریه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و محتویات نظریه‌ی های کلمن، بوردیو و پاتنام می‌باشد.

با کاربرد روش پیمایش و با استفاده از تکنیک پرسش نامه از یک نمونه‌ی ۲۸۶ نفری دانش آموزان دختر و پسر پایه‌ی سوم و چهارم متوسطه (پیش دانشگاهی) شهر اشنویه، در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ و به طریق نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم، اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردید. رای محاسبه‌ی پایایی گویه‌ها از آلفای کرونباخ و برای آزمون فرضیه‌ها از تکنیک‌های آماری ضریب همبستگی اسپیرمن و آزمون تفاوت میانگین Mann-Whitney استفاده شد. بعد از آزمون فرضیه‌های تحقیق، نتایج حاصله نشان می‌دهد که بین سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی رابطه‌ی معنی‌داری وجود ندارد. هم‌چنین در بین مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی، روابط اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی، رابطه‌ی معنی‌داری داشته است، در حالی که میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی با توجه به جنسیت دانش آموزان متفاوت بوده است.

واژگان کلیدی: سرمایه‌ی اجتماعی، وندالیسم، اعتماد اجتماعی، مشارکت گروهی، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی، دانش آموزان اشنویه

^۱ - عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز - گروه علوم اجتماعی - تبریز - ایران

Email: rasool.khoshrou@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

بیان مسأله

مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی که به تازگی در نوشته‌های مربوط به علوم اجتماعی وارد شده است به طور خلاصه شامل سرمایه و منابع حاصل از نهادها، روابط و هنجارهایی است که کنش متقابل اجتماعی جامعه را به لحاظ کمی و کیفی شکل می‌دهند. این مفهوم به دلیل ماهیت و محتوایی که دارد، از پتانسیل برخوردار است تا در تحلیل‌های نظری در حوزه‌های مختلف به کار گرفته شود، یکی از آنها حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی است. مطالعه‌ی رفتار و واکنش‌های نوجوانان برای هر جامعه‌ای مهم است چون این دوره مرحله‌ای است که فرد دارای روحیه‌ی طوفانی و فشارهای هیجانی است. رفتارهای دوره‌ی جوانی و دوره بلوغ علاوه بر این که ناشی از تغییرات اجتماعی است، تحت تأثیر عوامل محیطی و فرهنگ پذیری نیز قرار دارد. از جمله‌ی این رفتارها که در این دوره انجام می‌گیرد اعمال وندالیستی (تخریب ارادی اموال عمومی) است. وندالیسم به عنوان یک معضل اجتماعی ریشه در جامعه دارد که در جامعه‌ی جدید نمود بیشتری پیدا کرده است. وندالیسم، عکس‌العملی است خصمانه و واکنشی است کینه‌توزانه به برخی از رفتارها، تحمیلات، نامالایمات، اجحاف‌ها و شکست‌ها.

از ویژگی‌های وندال‌ها می‌توان به ناکامی در تحصیل و شغل و مال، موقعیت اجتماعی و خانوادگی نام برد. آن‌ها دارای شخصیت پرخاشگر، بی‌ثبات، ضد جامعه، نامطمئن، کینه جو، انتقام جو و مایوس اند، انجام رفتارهای تخریب گرایانه توسط دانش آموزان (شکستن شیشه‌ی کلاس‌ها، تخریب اشیاء، تخریب وسایل آموزشی، کندن و نقاشی کشیدن بر روی دیوارهای کلاس، شکستن میز و صندلی کلاس‌ها، نوشتن و نقاشی کشیدن بروی کتاب‌ها، پاره کردن صندلی‌های اتوبوس‌ها، شکستن و صدمه زدن به تلفن‌های عمومی) نشان می‌دهد که در بین نوجوانان و جوانان رفتارهای وندالیستی (تخریب گرایانه) وجود دارد. از آنجایی که بیشتر افراد واقع در این سنین در مدارس به سر می‌برند، پس مدارس را می‌توان یکی از اماکن‌هایی با هدف خراب کاری، توسط وندال‌ها دانست. پاتریس ژانورن، وندالیسم را نوعی روحیه‌ی بیمار گونه می‌داند و می‌رودکلینارد، آن را مانند جنایتی خرد در نظر می‌گیرند و از انواع بزهکاری جوانان در نظر می‌گیرند، وندالیسم را تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی می‌دانند (محسنی تهریزی، ۱۳۸۳: ۱۳۴).

یکی از عوامل مؤثر در گرایش به رفتارهای وندالیستی موضوع سرمایه‌ی اجتماعی و نرخ بهره‌مندی آن در کشورها می‌باشد. سرمایه‌ی اجتماعی به طرق مختلف بر میزان جرائم تأثیر دارد و می‌تواند به ترویج و تقویت هنجارها و ارزش‌هایی بپردازد که مانع از وقوع رفتار جرم‌آمیز شوند. با تقویت پیوندهای اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی، ضمانت اجرایی علیه کسانی که هنجارها و رفتارهای پذیرفته شده را زیر پا می‌گذارند، فراهم می‌آید (نظیر ایجاد احساس شرم و گناه توسط همسایگان). به همین جهت در حوزه‌ی جرم‌شناسی از شبکه‌های اجتماعی و پیوندها به عنوان مانع وقوع جرم یاد می‌شود. محیط و شرایط اجتماعی کنش‌های اشخاص را شکل می‌دهد، سمت و سوی آن‌ها را عوض می‌کند و آن‌ها را مقید به محدودیت‌های برخاسته از شرایط اجتماعی می‌کند. هنجارهای اعتماد بین اشخاص و شبکه‌های اجتماعی و سازمان‌های اجتماعی نه فقط بر کارکرد جامعه بلکه بر کارکرد اقتصاد نیز تأثیر می‌گذارد. اندیشه‌ی اصلی سرمایه اجتماعی این است که شبکه‌های اجتماعی مردم را به همکاری و اعتماد پذیری بیشتر در برخوردهایشان تشویق می‌کند و از شرایط اتمیزه و انفرادی‌شان بیرون می‌آورد. سرمایه‌ی اجتماعی هسته‌ی تجربی واقعی یا جوهر آن چیزی است که جامعه‌ی مدنی نام گرفته است. تا به امروز مباحث پیرامون مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی در جامعه ما به شکل از هم گسیخته مطرح شده و نتوانسته به پرسش‌های زیادی که در ارتباط با کاربرد این مفهوم در کشورهای نظیر کشورهای ما، وجود دارد پاسخ دهد (تاجبخش ۱۳۸۵: ۸).

محقق در نظر دارد تا با واکاوی ادبیات سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی، تحولات مضمونی و معرفت‌شناسانه‌ی آن را در تئوری‌های سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی نشان داده و با قرار دادن این تئوری‌ها در مقابل واقعیت‌های موجود جامعه و تجزیه و تحلیل انتقادی این تئوری‌ها، به این که وضعیت سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی شهرستان اشنویه به چه صورت است؟ و به مهم‌ترین سؤال این پژوهش تحت عنوان چه رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی وجود دارد پاسخ می‌دهد.

اهداف تحقیق

هدف کلی : تعیین رابطه‌ی سرمایه اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه

اهداف اختصاصی

- ۱ تعیین میزان سرمایه اجتماعی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۲ تعیین میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۳ تعیین رابطه‌ی اعتماد اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۴ تعیین رابطه‌ی مشارکت گروهی با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۵ تعیین رابطه‌ی روابط اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۶ تعیین رابطه‌ی انسجام اجتماعی با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه
- ۷ مقایسه گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان متوسطه‌ی شهر اشنویه بر حسب جنسیت

پیشینه‌ی تحقیق

رایت و همکارانش (۲۰۰۱)، رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی خانواده و رفتارهای بزهکارانه را بررسی کرده‌اند. داده‌های اولیه‌ی آنان از پیمایش ملی جوانان (NYS) استخراج شده است. سن پاسخگویان ۱۱ تا ۲۴ سال است. با استناد به نظریه‌ی کلمن، یافته‌های آنان نشان می‌دهد که سرمایه‌ی اجتماعی در طول زمان، میزان بزهکاری را نشان می‌دهد و تأثیرات بدرفتاری را تعدیل می‌کند. همچنین تلاش والدین بر حسب مدت زمان مصرف شده و میزان توجه آنان احتمال ارتکاب رفتارهای بزهکارانه و جامعه‌پذیری توسط همسالان بزهکار را کاهش می‌دهد. آن‌ها همچنین نشان داده‌اند که سرمایه‌ی اجتماعی خانواده کنش متقابل و سطح وظایف را افزایش می‌دهد و اساسی را برای کنترل اجتماعی غیررسمی فراهم می‌سازد.

سلمی و کیویوری (۲۰۰۶)، در مقاله‌ی خویش تحت عنوان «همبستگی بین سرمایه‌ی اجتماعی و جرم جوانان (نقش شاخص‌های فردی و ساختاری)» با کنترل شاخص‌های سطح فردی و ساختاری سرمایه‌ی اجتماعی به بررسی رابطه‌ی این دو متغیر پرداخته‌اند. این تحقیق در یک نمونه‌ی ۵۱۴۲ نفره از نوجوانان ۱۶-۱۵ ساله انجام گرفته است. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد هنگامی که متغیرهای سطح فردی و ساختاری (مثل خود کنترلی) کنترل شده باشد، پایین بودن حمایت از سوی والدین، پایین بودن کنترل از سوی معلم و پایین بودن اعتماد بین اشخاص، با رفتار بزهکارانه همبستگی دارد. کنترل از سوی والدین، حمایت معلمان و پیوند بین نسلی با بزهکاری، تنها در دل‌های دو متغیره همبستگی دارد. به نظر می‌رسد پیوندهای ضعیف والدین که باعث پیوند نوجوانان به بازار کار پاره وقت می‌شود او را در مقابل خطر بزهکاری حمایت نمی‌کند.

شارع پور (۱۳۸۷)، در تحقیق خود با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی خانواده و بزهکاری به بررسی رابطه‌ی آن‌ها می‌پردازد. با توجه به اینکه بیشتر مسایل اجتماعی برآمده از روابط اجتماعی هستند، تحقیق حاضر با بهره‌گیری از نظریه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی خانواده‌ی کلمن و نظریه‌ی پیوند اجتماعی هیرشی به بررسی تجربی فرضیه‌ی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی خانواده و بزهکاری نوجوانان دختر و پسر پرداخته است. برای بررسی رابطه‌ی مذکور از یک نمونه ۴۱۰ نفری از دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان شهر سنندج استفاده شده است که در سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶ مشغول به تحصیل بوده‌اند. روش تحقیق، به صورت پیمایشی انجام گرفته و دانش‌آموزان به طور خود اجرا به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که سرمایه‌ی اجتماعی درون خانواده در بین پاسخگویان پسر بیشترین قدرت تبیین‌کنندگی بزهکاری را داشته است، در صورتی که سرمایه‌ی اجتماعی ساختاری درون خانواده، بیشترین قدرت تبیین‌کنندگی بزهکاری را در بین پاسخگویان دختر نشان داده است. همچنین در بین مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی خانواده، صمیمیت اعضای خانواده و حمایت اجتماعی رابطه‌ی معناداری با بزهکاری پسران داشته است، در حالی که در بین پاسخگویان دختر، آگاهی والدین و عضویت والدین در نهادهای اجتماعی با رفتارهای بزهکارانه رابطه‌ی معناداری را نشان داده‌اند (شارع پور، ۱۳۸۷).

پژوهشی تحت عنوان « تحلیل رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان » توسط مسعود چلبی و محمد مبارکی انجام گرفته است. این پژوهش از دو قسمت مجزا تشکیل شده است. قسمت اول، پیمایشی است در بین ۳۲۰ نفر از افراد عادی بالای ۱۸ سال شهر تهران و مجرمان زندان های اوین، رجایی شهر و ورامین. قسمت دوم تحقیق، در سطح بین‌المللی و به صورت تحلیل ثانویه بوده و مقطع زمانی خاص (۱۹۹۷ تا ۱۹۹۹) را شامل می‌شود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین سرمایه‌ی اجتماعی و جرم رابطه‌ی منفی، نسبتاً قوی و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چقدر میزان سرمایه‌ی اجتماعی یک جامعه بیشتر باشد، میزان جرم در آن جامعه کاهش خواهد یافت. همچنین ضرایب همبستگی مربوط به معرف‌های سرمایه‌ی اجتماعی در بین کل پاسخگویان تحقیق نشان می‌دهد که ابعاد شش‌گانه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با شاخص جرایم غیر مختوم به زندان روابط منفی و معنادار دارد. یعنی هر چه علاقه‌ی فراوان به جامعه، اعتماد اجتماعی، خودباوری در فرد بیشتر بوده و فرد احساس مثبت زیادی به دیگران داشته باشد و دارای روابط متقابل زیادی با اطرافیان خود بوده و همچنین احساس کمک یا ایثار نسبت به غریبه‌ها در فرد به وفور وجود داشته باشد، میزان ارتکاب به جرم او کمتر خواهد بود. نتایج حاصل از معادله‌ی رگرسیونی حاکی از آن است که اگرچه معرف‌های سرمایه‌ی اجتماعی هر کدام به صورت جداگانه تأثیر منفی و معناداری بر روی جرم افراد داشته‌اند، اما در بین آن‌ها شاخص اعتماد اجتماعی بیشترین میزان تبیین جرم را به خود اختصاص داده است. به عبارت دیگر، هر چقدر اعتماد اجتماعی فرد بیشتر بوده است میزان جرم او نیز کاهش یافته است (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴).

در مجموع، چنانچه بخواهیم یک جمع بندی کلی از تمام نظریات موجود در این زمینه داشته باشیم می‌توان گفت که به طور کلی دو استدلال اساسی برای کاهش میزان انحرافات اجتماعی و به ویژه وندالیسم تحت تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی وجود دارد:

استدلال نخست این که سرمایه‌ی اجتماعی هزینه‌های روابط (تبادل) اجتماعی را کاهش می‌دهد. در نتیجه باعث حل مسالمت آمیز تضادها، تفاوت‌های بین شخصی (در خانه، محله و کار) و تضادهای اجتماعی می‌گردد. این استدلال در حقیقت اظهار نظر قطعی فوکویاما می‌باشد که؛ اعتماد به طور چشم

گیر باعث کاهش چیزی می‌گردد که اقتصاددانان آن را هزینه‌های تبادل، هزینه‌های گفتگو و نظایر آن نامیده‌اند (لدرمن، ۱۹۹۹: ۱۰).

استدلال دوم، این که جوامعی که در بین اعضایشان پیوندهای قوی‌تری وجود دارد بهتر می‌توانند کنش‌های جمعی خودشان را برای غلبه بر انحرافات اجتماعی سازماندهی و بسیج نمایند. این عامل پتانسیل رفتار فرصت‌طلبانه‌ی فرد را کاهش می‌دهد. بنابراین از پتانسیل تضاد و ستیز اجتماعی می‌کاهد. به طور کلی فرض اساسی در این جا این است که سرمایه‌ی اجتماعی در سطح جامعه میزان انحرافات اجتماعی و به خصوص گرایش به رفتارهای وندالیستی را کاهش می‌دهد.

مبانی نظری تحقیق

سرمایه، انباره‌ای است که از آن، زنجیره‌ای از منافع استخراج می‌شود. به عبارتی دیگر یک منبع کلی است که اجتماع، افراد و گروه‌های اجتماعی و نهایتاً کل جامعه از آن استفاده می‌کنند تا هدف‌های خود را تحقق بخشند (مبارکی، ۱۳۸۳). سرمایه انواع مختلفی دارد که عبارت است از: سرمایه‌ی فیزیکی، سرمایه‌ی مالی، سرمایه‌ی طبیعی، سرمایه‌ی انسانی، سرمایه‌ی فرهنگی، سرمایه‌ی نمادین و سرمایه‌ی اجتماعی.

سرمایه‌ی اجتماعی، مجموعه معینی از هنجارها و ارزش‌های غیر رسمی است که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان مجاز است، در آن سهم هستند (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۲۳). سرمایه‌ی اجتماعی، وجوه گوناگون سازمان‌های اجتماعی نظیر اعتماد، هنجار و شبکه‌ها است که می‌توانند با ایجاد تسهیل امکانات هماهنگ، کارایی جامعه را بهتر کنند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۵۱). سرمایه‌ی اجتماعی منبعی اجتماعی ساختاری است که دارای و سرمایه‌ی افراد محسوب می‌شود. این دارایی شیء واحدی نیست بلکه ویژگی‌هایی است که در ساختار اجتماعی وجود دارد و باعث می‌شود افراد با سهولت بیشتری وارد کنش اجتماعی شوند (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۷).

کلمن، مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی را از اقتصاد به جامعه‌شناسی آورد. کلمن، از مشهورترین جامعه‌شناسانی است که رواج اصطلاح سرمایه‌ی اجتماعی مدیون اوست. او سرمایه‌ی اجتماعی را، برای تبیین تفاوت‌ها در زندگی افراد استفاده می‌کند و این شکل از سرمایه را مانند اشکال دیگر آن مولد می‌داند.

داند. کلمن، سازمان اجتماعی را پدید آورنده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی می‌داند. به زعم او سرمایه‌ی اجتماعی چیزی واحد نیست. بلکه انواع گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارد: نخست، شامل جنبه‌ای از یک ساخت اجتماعی هستند و دوم، کنش‌های معین افرادی را که در درون ساختار هستند، تسهیل می‌کنند. سرمایه‌ی اجتماعی، سبب می‌شود تا هزینه‌های دست‌یابی به هدف‌های معین کاهش یابد، هدف‌هایی که در نبود سرمایه‌ی اجتماعی دست‌یابی به آن‌ها تنها با مصرف هزینه‌های زیاد امکان پذیر می‌شود. کلمن بر سودمندی سرمایه‌ی اجتماعی به عنوان منبعی برای همکاری، روابط دو جانبه و توسعه‌ی اجتماعی تأکید می‌ورزد (کهنه پوشی و فردوسی، ۱۳۸۶: ۸۰).

بورديو، جامعه‌شناس فرانسوی نظریه‌ی بسط یافته‌ای از سرمایه‌ی اجتماعی مطرح می‌کند. از نظر بورديو، سرمایه همزمان هم مربوط به علم اقتصاد است و هم مجموعه‌ای از روابط مبتنی بر قدرت که قلمروها و تعاملات اجتماعی مختلفی را به وجود می‌آورد و معمولاً نامرتب با علم اقتصاد تصور می‌شود. سرمایه، فرایندی است که ذاتاً با قدرت پیوند دارد. در واقع استنباط بورديو از سرمایه به گونه‌ای است که او تقریباً سرمایه و قدرت را مترادف هم می‌داند. به نظر بورديو، سرمایه، هر منبعی است که در عرصه خاصی اثر گذارد و به فرد امکان دهد که سود ویژه‌ای را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد.

سرمایه‌ی اجتماعی از نظر او به موقعیت‌ها و روابط در دسته بندی‌ها و شبکه‌های اجتماعی اطلاق می‌شود (کهنه پوشی و فردوسی، ۱۳۸۶: ۸۲). سرمایه‌ی اجتماعی که از تعهدات اجتماعی ساخته شده است، تحت برخی شرایط قابل تبدیل به سرمایه‌ی اقتصادی می‌باشد و یا ممکن است در شکل یک عنوان اشرافی نهادینه شود (کهنه پوشی و فردوسی، ۱۳۸۶: ۸۳).

رابرت پاتنام، با بررسی نواحی جنوب ایتالیا و طرح سؤال‌هایی پیرامون شرایط ضروری برای شکل گیری جامعه‌ی مدنی، جایگاه تازه‌ای به تئوری سرمایه‌ی اجتماعی داد و موقعیت این تئوری را در ادبیات اجتماعی به نحو محسوسی ارتقا می‌بخشد. پاتنام، به گونه‌ای متمایز از بورديو، سرمایه‌ی اجتماعی را تعریف می‌کند. از نظر او سرمایه‌ی اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های سرمایه‌ی اجتماعی است که هماهنگی و همکاری را برای منفعت متقابل تسهیل می‌کند. این ویژگی‌ها عبارت است از:

شبکه‌ها: شبکه‌های رسمی و غیررسمی ارتباطات و مبادلات در هر جامعه‌ای اعم از مدرن و سنتی اقتدارگرا و دموکراتیک، فئودالی یا سرمایه‌داری وجود دارند. شبکه‌ها دو نوع اند: «افقی» و «عمودی». در شبکه‌های افقی شهروندانی عضویت دارند که دارای قدرت و وضعیت برابری هستند. در شبکه‌های عمودی شهروندان نابرابر از طریق روابط نابرابر مبتنی بر سلسله‌مراتب و وابستگی به هم پیوند دارند. کنش‌های افقی قوی، در شبکه‌های مشارکت مدنی مانند انجمن‌های همسایگی، کانون‌های سرود خوانی، باشگاه‌های ورزشی و احزاب مردمی می‌دهند. از نظر پانتم، شبکه‌های مشارکت‌های مدنی از اشکال ضروری سرمایه‌ی اجتماعی اند «هر چه این شبکه‌ها در جامعه‌ای مترکم تر باشند احتمال بیشتری وجود دارد که شهروندان بتوانند در جهت منافع متقابل همکاری کنند». او شبکه‌ی عمودی یا سلسله‌مراتبی را فاقد توان برقراری اعتماد و همکاری اجتماعی می‌داند (پانتم، به نقل از کهنه‌پوشی و فردوسی، ۱۳۸۶).

الگوی کنترل اجتماعی

تراوس هیرشی^۱، در تحقیقات خود یک نوع الگوی کنترل اجتماعی ارائه داده است که گاهی از آن با نام نظریه‌ی پیوند اجتماعی یاد می‌شود. هیرشی علت هم‌نوایی افراد با هنجارهای اجتماعی را پیوند اجتماعی دانسته است. وی مدعی است که پیوند میان فرد و جامعه مهم‌ترین علت هم‌نوایی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فرد است و ضعف این پیوند یا نبود آن موجب اصلی کج رفتاری است. هیرشی، معتقد است اجزا تعلق و وابستگی به جامعه شامل موارد ذیل است:

۱- ارتباط با سایر افراد ۲- پذیرش و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی ۳- اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و ... (صدیق، ۱۳۸۳: ۴۸).

هیرشی، چهار عنصر زیر را به عنوان عناصر پیوند دهنده‌ی افراد به یکدیگر و جامعه معرفی می‌کند:

۱- دلبستگی ۲- تعهد ۳- مشارکت ۴- اور

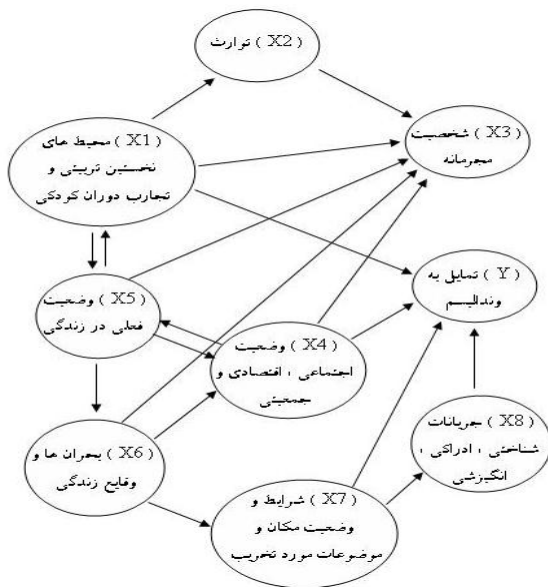
از دیدگاه تئوری هیرشی، وندالیسم مانند دیگر اشکال بزهکاری معلول کاهش و فقدان نظارت و کنترل اجتماعی است. به اعتقاد او زمانی که کنترل اجتماعی تضعیف می‌گردد، یکپارچگی اجتماعی متقابلاً

^۱ . Hirschi

دستخوش زوال و نقصان گردیده که این خود به کاهش اقتدار ناشی از یکپارچگی منجر شده و بالأخره در اثر آن توانایی پیشگیری مؤثر از بزهکاری نقصان یافته و احتمال بروز کج رفتاری افزایش می‌یابد (محسنی تیریزی، ۱۳۸۳: ۹۱).

نظریه‌ی برآیند کلارک^۱

برآیند کلارک، با ارایه‌ی مدلی علی توصیفی به تحلیل مسیر فرایند پیدایی رفتار وندالیستی پرداخته است. کلارک با استفاده از یک رویکرد روان‌شناسی اجتماعی گروهی از متغیرهایی را که اصالتاً بیرونی هستند و آن‌هایی که ماهیتاً درونی هستند به عنوان متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر رفتار بزهکارانه (وندالیسم) در نظر می‌گیرد (محسنی تیریزی، ۱۳۸۳: ۱۶۷۷-۱۶۵). کلارک، با قرار دادن متغیرهایی در هشت گروه مستقل در الگوی تنظیمی به شرح ذیل به نمایش می‌گذارند:

شکل شماره ۱-مدل تلفیقی وندالیسم کلارک (اقتباس از محسنی تیریزی، ۱۳۸۳: ۱۶۵)

^۱. Clarck

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌ی کلی: بین میزان سرمایه‌ی اجتماعی دانش‌آموزان و گرایش آنان به رفتارهای وندالیستی رابطه وجود دارد.

- ۱ بین میزان اعتماد اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- ۲ بین میزان مشارکت گروهی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- ۳ بین میزان روابط اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- ۴ بین میزان نسجم اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.
- ۵ گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان بر حسب جنسیت آنان متفاوت است.

روش پژوهش

پژوهش، به صورت پیمایشی و از طریق پرسش‌نامه‌ی خود اجرایی انجام شده است. واحد تحلیل، فرد (دانش‌آموز)، سطح تحلیل (خرد) و جزو تحقیقات کاربردی به حساب می‌آید. هم‌چنین در این تحقیق دانش‌آموزان سال سوم و چهارم (پیش‌دانشگاهی) متوسطه شهر اشنویه که در سال تحصیلی ۸۹۹۰ مشغول به تحصیل بودند و تعداد آن‌ها ۱۱۱۰ نفر می‌باشد، به عنوان جامعه‌ی آماری انتخاب شدند که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۸۵ نفر تعیین شده و شیوه‌ی نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم بوده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده، استفاده از نرم‌افزار SPSS از روش‌های آماری توصیفی (نمودارها و آمارهای جداول توزیع فراوانی)، آزمون کولموگوروف اسمیرونوف برای سنجش نرمال بودن توزیع داده‌ها و آماره‌های استنباطی (ضریب همبستگی اسپیرمن و آزمون Uمان ویتنی) استفاده شده است.

اعتبار و پایایی تحقیق

به منظور افزایش اعتبار سنج‌های تحقیق از این حیث که همان چیزی را بسنجد که مورد نظر است، از روش اعتبار صوری استفاده شد. به این معنا که مقیاس‌های ساخته شده برای متغیرهای پژوهش،

مورد مطالعه و بررسی استادان و صاحب نظران علوم اجتماعی قرار گرفت و نظرات اصلاحی آن‌ها اعمال گردید.

از آلفای کرونباخ برای نشان دادن پایایی استفاده شد و برای افزایش پایایی نیز مطابق توصیه صاحب نظران روش تحقیق از شیوه‌هایی مانند جمله بندی دقیق پرسش‌ها و پرسشگری استفاده شد.

جدول ۱- نتایج تحلیل پایایی سؤال‌ها و گویه‌ها

نوع متغیر	نام متغیر	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا
مستقل (پیش بین)	اعتماد اجتماعی	۱۴	٪۶۲
	مشارکت گروهی	۱۰	٪۷۶
	روابط اجتماعی	۲۴	٪۸۲
وابسته (ملاک)	انجام و همبستگی اجتماعی	۱۵	٪۸۲
	گرایش به رفتارهای وندالیستی	۱۷	٪۷۵

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه‌ی اول

بین میزان اعتماد اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان رابطه وجود دارد. برای بررسی رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی دانش آموزان و گرایش به رفتارهای وندالیستی با توجه به اینکه توزیع داده‌ها نرمال نیست از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود.

جدول ۲- آماره‌های توصیفی مربوط به فرضیه‌ی اول

نتیجه‌ی آزمون	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	متغیرها
رد فرضیه	۰.۲۶۳	۰.۰۶۶	اعتماد اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی

همان طور که ملاحظه می‌شود، ضریب همبستگی اسپیرمن $r_s = ۰/۰۶۶$ و سطح معنی داری برابر $Sig = ۰/۲۶۳$ است. با توجه به اینکه سطح معنی داری بالاتر از $۰/۰۵$ است، در سطح ۹۵ درصد معنی دار نمی‌باشد لذا فرض تحقیق یعنی وجود رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی دانش آموزان شهر اشنویه و گرایش به رفتارهای وندالیستی تأیید نشده و فرضیه‌ی اول تحقیق رد می‌شود.

فرضیه‌ی دوم

بین میزان مشارکت گروهی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. برای این دو متغیر نیز با توجه به اینکه توزیع داده‌ها نرمال نیست از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود.

جدول ۳- آماره‌های توصیفی مربوط به فرضیه‌ی دوم

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	نتیجه‌ی آزمون
مشارکت گروهی و گرایش به رفتارهای وندالیستی	-/۰۰۹	۰.۸۸۳	رد فرضیه

همان طور که از آزمون فرضیه مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی اسپیرمن بین مشارکت گروهی دانش‌آموزان و گرایش به رفتارهای وندالیستی در نمونه‌ی آماری $r_s = -/۰۰۹$ و سطح معنی داری آزمون برابر $Sig = ۰/۸۸۳$ است که با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین مشارکت گروهی و گرایش به رفتارهای وندالیستی در نمونه‌ی مورد بررسی رابطه وجود ندارد و فرض تحقیق رد می‌گردد.

فرضیه‌ی سوم

بین میزان روابط اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. با توجه به اینکه توزیع داده‌های متغیر وابسته نرمال نیست، برای سنجش رابطه‌ی دو متغیر از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

جدول ۴- آماره‌های توصیفی مربوط به فرضیه‌ی سوم

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	نتیجه‌ی آزمون
روابط اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی	-۰.۱۲۸	۰.۰۳۰	تأیید فرضیه

همان طور که ملاحظه می‌شود، سطح معنی داری $Sig = ۰/۰۳۰$ پایین‌تر از $۰/۰۵$ است و در سطح ۹۵ درصد معنی دار می‌باشد. بنابراین فرض تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. ضریب همبستگی اسپیرمن برابر $r_s = -۰/۱۲۸$ است که حاکی از همبستگی ضعیف و معکوس می‌باشد، یعنی با بالا رفتن میزان روابط اجتماعی دانش‌آموزان شهر اشنویه، میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی آن‌ها کاهش پیدا می‌کند.

فرضیه‌ی چهارم

بین میزان انسجام اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۵- آماره های توصیفی مربوط به فرضیه‌ی چهارم

نتیجه‌ی آزمون	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	متغیرها
رد فرضیه	۰۰۸۱	-۰۰۱۰۳	انسجام اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی

همان طور که نتایج خروجی آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن $r_s = -0.103$ این فرضیه متشکل از دو متغیر انسجام اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی نشان می‌دهد، سطح معنی داری به دست آمده $Sig = 0.081$ بیشتر از 0.05 می‌باشد و بیانگر این است که رابطه‌ی معنی داری بین دو متغیر وجود ندارد و بنابراین فرض تحقیق تأیید نمی‌شود و فرضیه‌ی چهارم تحقیق رد می‌گردد.

فرضیه‌ی پنجم

گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان بر حسب جنسیت آنان متفاوت است. با توجه به این که توزیع داده‌های متغیر وابسته نرمال نیست و به دلیل اینکه جنسیت شامل دو گروه پسران و دختران مستقل از هم می‌باشند، از آزمون مقایسه‌ی میانگین رتبه‌ها مربوط به دو گروه مستقل استفاده کرده‌ایم.

جدول ۶- میانگین رتبه‌ها برای انجام آزمون ناپارامتریک U مان و یتنی

متغیر	جنسیت	تعداد نمونه	میانگین رتبه‌ها
گرایش به رفتارهای وندالیستی	دختر	۱۲۵	۱۲۶.۹۰
	پسر	۱۶۱	۱۵۶.۳۹
	کل	۲۸۶	

همان طور که گفته شد فرض ما این است که بین دختران و پسران در گرایش به رفتارهای وندالیستی رابطه وجود دارد. مقایسه میانگین رتبه‌ها در جدول زیر نشان می‌دهد که پسران گرایش بیشتری به رفتارهای وندالیستی دارند که باید از نظر آماری و آزمون‌ها نیز تأیید شود.

جدول ۷- نتایج آزمون U مان و یتنی برای مقایسه‌ی میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی با توجه به جنسیت دانش آموزان

آزمون	گرایش به رفتارهای وندالیستی
آماره‌ی U مان و یتنی	۷۹۸۷.۵۰۰
آماره‌ی Z	-۳.۰۱۱
سطح معنی داری	۰۰۰۳

همان طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی داری $\text{Sig} = 0/003$ می باشد که پایین تر از $0/05$ است. پس می‌توان گفت که بین دختران و پسران از نظر گرایش به رفتارهای وندالیستی تفاوت معنی دار وجود دارد و پسران گرایش بیشتری به رفتارهای وندالیستی دارند. بدین ترتیب که میانگین رتبه های گرایش پسران $156/39$ بیشتر از میانگین رتبه های گرایش دختران $126/90$ می باشد. به عبارت دیگر فرض تحقیق تأیید می‌گردد.

فرضیه‌ی اصلی تحقیق

بین میزان سرمایه‌ی اجتماعی دانش آموزان شهر اشنویه و گرایش به رفتارهای وندالیستی رابطه وجود دارد.

برای سنجش رابطه و میزان همبستگی بین سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی به دلیل این که توزیع داده‌ها نرمال نیست، از آزمون ناپارامتری ضریب همبستگی اسپیرمن r_s استفاده شده است.

جدول ۸- همبستگی بین سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	نتیجه‌ی آزمون
سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی	-0.059	0.333	رد فرضیه

بر اساس محاسبات آماری و با توجه به جدول بالا مقدار ضریب همبستگی اسپیرمن $r_s = -0/059$ و سطح معنی داری $\text{Sig} = 0/333$ می باشد که با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین سرمایه‌ی اجتماعی دانش آموزان پایه‌ی سوم و چهارم متوسطه شهر اشنویه و گرایش به رفتارهای وندالیستی رابطه‌ی معنی داری وجود ندارد. در حالت کلی فرض تحقیق یعنی وجود رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی دانش آموزان و گرایش به رفتارهای وندالیستی تأیید نشده و فرضیه‌ی اصلی تحقیق رد می‌گردد.

نتیجه گیری

همان طور که در قسمت نتایج آزمون‌های فرضیات تحقیق مشاهده گردید، متغیرهای سرمایه‌ی اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی در جامعه‌ی آماری مورد بررسی رابطه‌ی معنی داری با هم

نداشته و با نتایج قبلی از تحقیقات مختلف منطبق و همسو نیست. رایت و همکارانش (۲۰۰۱)، در مطالعه ای که به بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی خانواده و رفتارهای بزهکارانه با استناد به نظریه‌ی کلمن پرداخته است، به این نتیجه رسیده که سرمایه‌ی اجتماعی خانوادگی در طول زمان، میزان بزهکاری را کاهش می‌دهد و تأثیرات بد رفتاری را تعدیل می‌کند.

مطالعات انجام گرفته در داخل کشور نیز نتایجی همسان با نتایج تحقیقات خارج از کشور دارد. متغیرهای سرمایه‌ی اجتماعی ساختاری و شناختی درون خانواده رابطه‌ی معکوس و معنی داری با بزهکاری نوجوانان داشته‌اند. نتایج پژوهش چلبی و مبارکی نیز ارتباط معنی داری را بین سرمایه‌ی اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان گزارش نموده است.

فرضیه‌های اول، دوم و چهارم تحقیق حاضر که رابطه‌ی بین متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت گروهی و انسجام اجتماعی را با گرایش به رفتارهای وندالیستی مورد بررسی قرار داد، در جامعه‌ی آماری تحقیق با توجه به نتایج به دست آمده مورد تأیید قرار نگرفت. یافته‌های به دست آمده برخلاف یافته‌های قبلی همچون تحقیق چلبی و مبارکی و شارع پور و همکاران بود که بر رابطه‌ی معنی دار بین هر سه متغیر (اعتماد اجتماعی، مشارکت گروهی و انسجام اجتماعی) با گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش آموزان تأکید کرده بودند. می‌توان چنین استنباط نمود که به دلیل پایین بودن نمره‌ی میانگین میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی و احتمال کتمان نمودن واقعیت و ارائه‌ی پاسخ‌های محافظه کارانه، تفاوت معنی داری بین گرایش آن‌ها به وندالیسم از لحاظ اعتماد اجتماعی، مشارکت گروهی و انسجام اجتماعی مشاهده نگردید.

فرضیه‌ی سوم این تحقیق مبنی بر رابطه‌ی بین روابط اجتماعی و گرایش به رفتارهای وندالیستی مورد تأیید قرار گرفت. نتایج به دست آمده از آزمون این فرضیه نشان می‌دهد که منطبق بر چهارچوب نظری و همسان با تحقیقات قبلی در این زمینه است. چلبی و مبارکی (۱۳۸۴)، به این نتیجه رسیده بودند که هر چه قدر افراد با اطرافیان خود اعم از والدین، خواهر و برادر و دوستان، روابط متقابل زیادی داشته باشند، میزان ارتکاب به جرم او کمتر خواهد بود. در تحقیق سلمی و کیویوری (۲۰۰۶)، نیز از روابط افراد به عنوان عاملی مؤثر در رفتار بزهکارانه‌ی نوجوانان یاد شده است.

پنجمین فرضیه مبنی بر رابطه‌ی معنی‌دار بین جنسیت و گرایش به رفتارهای وندالیستی (متفاوت بودن میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی بر حسب جنسیت) مورد تأیید قرار گرفت. بر این اساس، در جامعه‌ی آماری مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری بین پسران و دختران در گرایش به رفتارهای وندالیستی مشاهده گردید، بدین ترتیب که پسران گرایش بیشتری به رفتارهای وندالیستی دارند. این یافته‌ها همسو با تحقیقات انجام گرفته در این زمینه است. به عنوان مثال، محسنی تبریزی، احمدی و سهامی به این نتیجه رسیده‌اند که پسران بیشتر از دختران به رفتارهای وندالیستی گرایش دارند. به نظر می‌رسد دختران به دلیل محدودیت‌هایی که از طریق جامعه به آن‌ها اعمال می‌شود کمتر به رفتارهای این چنینی تمایل پیدا می‌کنند.

در مدل نظری مقاله‌ی حاضر، مؤلفه‌ی پیوند و وابستگی به جامعه نقش کلیدی دارد. وابستگی و پیوند قوی با خانواده، مدرسه و جامعه در محیط سالم و ارتباط متقابل با آن و به دور از جو خراب کارانه به دانش‌آموزان اجازه نمی‌دهد تا به اعمال وندالیستی و توجیه رفتار خراب کارانه گرایش پیدا کنند. این تحقیق می‌تواند در ارائه‌ی راهکار برای رفع گرایش به رفتارهای وندالیستی مؤثر و مفید واقع شده و در جهت تعیین بخشی از عوامل مؤثر بر چنین رفتارهایی جنبه‌ی دانش‌افزایی داشته باشد. در پایان پیشنهاد می‌شود ارتباط و اعتماد متقابل بین اعضای خانواده توسط والدین تقویت گردد، به طوری که والدین وقت زیادی را صرف بررسی مسایل خانوادگی خود نموده و ارتباط کافی با یکدیگر و با فرزندان خود برقرار نمایند.

منابع

منابع فارسی

- پاتام، ر. (۱۳۸۰)، *دموکراسی و سنت‌های مدنی*، ت:م. ت. دل‌فروز، تهران، انتشارات وزارت کشور.
- تاج بخش، ک. (۱۳۸۵)، *سرمایه‌ی اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه*، ت:ا. خاک‌باز، حسن پویان، تهران، نشر شیرازی.
- جلدی، م. مبارکی، م. (۱۳۸۳)، *تحلیل رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان*، *مجله‌ی جامعه‌شناسی ایران*، دوره‌ی ششم، شماره‌ی ۲، صص ۴۴۳.
- سلیبی، ع. داوری، م. (۱۳۸۵)، *جامعه‌شناسی کج‌روی، قهر، پژوهشکده‌ی حوزه و دانشگاه*، ویرایش دوم.
- شارع پور، م. (۱۳۸۰)، *فرسایش سرمایه‌ی اجتماعی و پیامدهای آن*، نامه‌ی انجمن جامعه‌شناسی ایران، شماره‌ی ۳.
- شارع پور، م. علی وردی‌نیا، ا. وره‌زبار، م. (۱۳۸۷)، *سرمایه‌ی اجتماعی خانواده و بزهکاری، پژوهش زنان*، دوره‌ی ششم، شماره‌ی ۲، صص ۱۳۳-۱۰۷.
- صدیق سروسرانی، ر. (۱۳۸۳)، *آسیب‌شناسی اجتماعی: جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی*، چاپ اول و دوم (با تجدید نظر)، تهران، انتشارات آن.
- فوکویاما، ف. (۱۳۷۹)، *پایان نظم: سرمایه‌ی اجتماعی و حفظ آن*، ت:بخ. ع. توسلی، تهران، انتشارات جامعه‌ی ایرانیان.
- کلمن، ج. بنیادهای نظریه‌ی اجتماعی، ت:م. صوری، تهران، انتشارات نشر نی، ۱۳۷۷.
- کهنه پویشی، م. فردوسی، آ. (۱۳۸۶)، *سرمایه‌ی اجتماعی و نقش آن در توسعه*، فصل‌نامه‌ی *زریبار*، سال دوازدهم، شماره‌ی ۶۶، صص ۶۶-۷۹.

مبارکی، م. (۱۳۸۳). بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و جرم، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
محسنی، م. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، تهران، انتشارات طهوری.
محسنی تبریزی، ع. (۱۳۸۳). وندالیسم، انتشارات آن.
ممتاز، ف. (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی: نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، تهران، شرکت سهامی انتشار.

منابع لاتین

Ledman, Daniel , Loayza, Norman a Maria, Menendez Ana. , (1999). " Violent Crime: Does Social Capital Matter ": 1 – 43, <http://www.rose-net.com>.
Salmi, Venla; Kivivuori, Tanne (2006) " The Association between Social Capital and Juvenile Crime ", *European Society of Criminology*, Vol.3 (2): 123 – 148
Wright , John ; Cullen , Paul ; Francis T. ; Miller , Jeremy (2001) " Family Social Capital and Delinquent Involvement " *Journal of Criminal Justice* , 29 : 1 - 9